

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA A DRET A L'ESPAI PÚBLIC (ÚS DE L'ESPAI PÚBLIC)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 18 d'octubre de 2022, la ciutadana va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- En data 4 de juliol de 2022, la ciutadana, en qualitat de membre de la Comissió Camí Escolar de l'escola Vila Olímpica, va presentar un escrit al Districte de Sant Martí, signat per 217 famílies de l'escola, en què sol·licitaven la protecció de l'entorn escolar del centre de la Vila Olímpica i de l'escola bressol Mar Xica.
- Feia temps que estaven demanant senyalitzar l'entorn de l'escola per garantir la seguretat viària de l'alumnat i la implantació de limitacions de velocitat. També demanaven un control de les infraccions que cometien algunes persones conductores de vehicles.
- A data de presentació de la queixa no havia obtingut resposta.

Actuacions fetes

Admesa a tràmit la queixa, la Sindicatura va iniciar la instrucció de l'expedient. Va estudiar els fets i la legislació aplicable, amb la finalitat de valorar si s'havien aplicat els **principis de bona administració** per a la salvaguarda dels drets fonamentals a la ciutat.

Després d'examinar el contingut de la queixa i la documentació aportada per la persona interessada, es va considerar convenient dirigir-se al **Districte de Sant Martí** per tal de conèixer les intervencions fetes en relació amb la queixa presentada.

El dia 31 d'octubre de 2022, es va sol·licitar a aquest organisme la informació necessària per a l'estudi de la queixa.

Resposta dels òrgans afectats

El dia 18 de gener de 2023, aquesta Sindicatura va rebre la informació sol·licitada. L'escrit exposa la tramitació donada a la qüestió plantejada per la comissió.

CONSIDERACIONS

1. La manca de resposta municipal a la petició de la Comissió Camí Escolar

Respecte d'aquesta qüestió, el Districte no ens informa de si es va donar, o no, resposta a l'escrit que va presentar, en data 4 de juliol de 2022, la Comissió Camí Escolar de l'escola Vila Olímpica.

El Districte va informar aquesta Sindicatura que, si bé hi havia altres centres que requerien amb més urgència que es reforçés la seguretat viària i de trànsit de vianants, la Guàrdia Urbana de Barcelona havia fet una anàlisi de risc i es procediria a planificar la inclusió d'aquests dos centres en el programa "Protegim les escoles".

Doncs bé, a data d'emissió d'aquesta resolució, no consta que aquesta informació s'hagi traslladat per escrit a les persones interessades.

Volem posar de manifest que els criteris per prioritzar la incorporació dels centres educatius al programa "Protegim les escoles" no corresponen a aquesta Sindicatura.

Això no obstant, hem consultat les actuacions previstes per a l'any 2023 al web municipal¹, on figuren les actuacions fetes fins a l'any 2022 i les previstes per a l'any 2023, i hem comprovat que aquests centres educatius no estan inclosos.

A parer nostre, si tal com es diu a l'informe de resposta, s'havia planificat la incorporació a la llista de centres candidats, **calia que el districte hagués informat el centre d'aquesta planificació i les raons motivades per les quals, finalment, no se'ls va prioritzar.**

Tanmateix, com després comentarem, ens consta que, per la via dels fets, **el Districte ha dut a terme determinades actuacions** als entorns del centre.

En aquest punt convé recordar que el silenci administratiu és l'antítesi del **dret a una bona administració**. L'Administració ha d'actuar sempre d'acord amb els principis rectors de la bona administració, la qual cosa implica assumir les preocupacions dels

---

1

https://ajuntament.barcelona.cat/ecologiaurbana/sites/default/files/escoles/ProtegimlesEscoles_llistat.jpg

ciutadans que serveix. En conseqüència, ha de tractar de respondre les seves inquietuds de la millor manera possible.

2. El projecte “Protegim les escoles”

Aquest projecte està pensat per reformar els entorns dels centres educatius, enfocant les actuacions en el benestar de les persones que els utilitzen i la seva seguretat. El seu objectiu és millorar la qualitat ambiental dels entorns escolars, el confort de l'espai públic, millorar-ne la seguretat viària i augmentar la visibilitat d'aquests entorns.

D'aquesta manera, l'Ajuntament, amb la implicació de les comunitats educatives i veïnals, vol fer de les escoles un eix prioritari de totes les actuacions de transformació de l'espai públic per, entre altres, disminuir l'accidentalitat i generar més espais de trobada.

Així, doncs, aquestes actuacions tenen com a finalitat avançar cap a un nou model urbà en el qual les escoles siguin els punts neuràlgics amb una atenció especial a l'espai públic. Es tracta de configurar un espai públic amb un entorn pacificat al trànsit i, per tant, més segur.

D'acord amb el contingut del programa “Protegim les escoles” el procediment consta de tres espais:

- a) Un **grup d'impuls** format per Model Urbà, Educació, Guàrdia Urbana, Mobilitat i Districtes que, de manera conjunta, selecciona i prioritza les escoles.
- b) La **taula d'entorns escolars a cada districte**. Es tracta de l'espai de trobada de les comunitats educatives, el districte i els serveis tècnics municipals per fer el seguiment del programa, analitzar els problemes dels entorns escolars i proposar actuacions per millorar-ho.
- c) Una **taula de seguiment**. És l'espai de ciutat amb entitats i persones interessades a fer aportacions i seguiment del programa.

El programa mateix estableix els criteris per prioritzar els centres educatius. Són els següents:

1. Escoles de 0 a 12 anys
2. Escoles amb punts complicats de seguretat viària detectats per la Guàrdia Urbana
3. Centres amb més necessitat d'impuls educatiu
4. Escoles sol·licitades pels districtes
5. Escoles amb molta contaminació ambiental

L'informe emès pel Districte indica que dins el projecte de millora dels entorns escolars, es va fer una relació de fitxes de les 86 escoles del districte en les quals s'intentava detallar els punts vulnerables principals quant a la seguretat viària de l'alumnat.

Cada centre té assignat a la seva fitxa un número de l'1 al 5, en què l'1 representa la vulnerabilitat més baixa i el 5 la més alta, tenint en compte els criteris següents:

- Característiques de les vies que envolten el centre, especialment pel que fa a densitat de trànsit i velocitat dels vehicles.
- El cicle escolar que es cursa al centre per poder valorar l'edat de l'alumnat.
- El nombre d'escolars.
- Les característiques dels possibles punts vulnerables quant a seguretat viària.
- L'agrupació o proximitat entre els centres.

D'acord amb aquests criteris i les valoracions que fan els espais que avaluen els factors per prioritzar els centres, la **categorització de l'escola Vila Olímpica i de l'escola bressol Mar Xica tenen assignada una prioritat 3**, atès que s'aprecien voreres amples i bona visibilitat per al trànsit de vianants.

Amb aquesta mateixa prioritat consten 21 escoles més al districte. Cal dir, però, que hi ha 23 escoles amb prioritats 4 i 5.

3. Avaluació del projecte "Protegim les escoles"

En aquest punt volem fer referència a l'informe d'avaluació del programa "Protegim les escoles", fet pel Consorci Sanitari de Barcelona i l'Agència de Salut Pública, publicat l'any 2023.

Del seu contingut es constata que la implementació del programa "Protegim les escoles" ha suposat un **increment del temps d'estada als entorns escolars** de dilluns a dijous, que ha passat d'un 25% a un 56%. Els factors determinants d'aquest increment són tant l'ampliació com la comoditat de l'espai físic.

A més, a l'estudi d'avaluació es va fer palès que als espais d'estada més amplis i segurs hi ha més joc espontani dels infants. Tot i això, es posa de manifest que interactuen més, tant de manera individual com de manera col·lectiva, amb determinats elements urbans que no estan destinats al joc (com és el cas de les boles de formigó) que amb els jocs o circuits pintats a terra.

Una qüestió important és **l'avaluació de l'impacte en la percepció de la seguretat viària**: tant les direccions dels centres escolars com les associacions de famílies d'alumnes (AFA) consideren que ha millorat la seguretat viària dels infants. Als centres on es registrava que la seguretat era mitjana o alta, aquesta percepció va passar d'un

56% a un 68%. Aquí, els aspectes més valorats eren tant **la reducció del pas de vehicles o la limitació de velocitat, com les senyalitzacions dels entorns escolars.**

Més del 80% de les famílies i de les direccions dels centres educatius consideren que la implementació d'aquestes mesures **ha millorat el benestar de la comunitat educativa.**

4. Intervencions fetes a les escoles Vila Olímpica i Mar Xica

A la documentació adjunta a l'informe municipal, consta un correu electrònic de data 2 de novembre de 2022 de l'intendent de la Unitat Territorial 10 - Sant Martí, on es comunica al Districte que la Unitat Muntada de la GUB, per proximitat a les seves dependències, podia fer algun patrullatge a cavall, addicional als tres patrullatges mensuals que té assignada l'escola Mar Xica, per tal de reforçar la seguretat viària de l'entorn escolar.

Desconeixem, perquè res se n'hi diu, si l'oferiment de la Guàrdia Urbana es va materialitzar, o no.

En canvi, sí que sabem, per informació que va facilitar la mateixa ciutadana en conversa mantinguda el dia 13 de juny de 2023, que el Districte havia dut a terme les intervencions següents:

- Pintura de color groc a la calçada que indica zona escolar al carrer de Jaume Vicens i Vives i a l'inici del carrer de Carmen Amaya (encreuament amb el carrer de Jaume Vicens i Vives).
- Instal·lació de dos senyals de prohibició de circulació a més de 30 km/h al carrer de Jaume Vicens i Vives i a l'inici del carrer de Carmen Amaya (direcció Besòs).

Tot i així la interessada indicava que al tram de carrer de Carmen Amaya (direcció Llobregat), no s'havia fet cap actuació, tot i que, segons el seu parer, es tracta d'una zona amb perill perquè els vehicles no s'aturen als semàfors.

Exposa que un dels itineraris escolars transita des de la rambla del Poble Nou, passant pel passeig de Calvell fins a arribar al carrer de Carmen Amaya. A l'encreuament de la rambla del Poble Nou amb el passeig de Calvell, només hi ha un semàfor que, segons manifesta, els vehicles no respecten.

Van demanar al Districte que, en direcció Llobregat, també s'instal·lessin radars per controlar la velocitat, o bandes per reduir-la. Segons diu, se li va respondre que això era competència de l'Àrea de Mobilitat.

A criteri de la promotora de la queixa, les cruïlles per a vianants en aquesta zona presenten greus riscos per als infants de les escoles, perquè es tracta de vies amb trànsit intens a les hores d'entrada i sortida escolar. Opina que també és un factor de risc la manca de manteniment de l'arbrat als laterals del passeig de Calvell, perquè dificulta la visibilitat de les persones que condueixen els vehicles.

D'altra banda, explica que, si bé l'Ajuntament va instal·lar una barana protectora davant l'accés a l'escola, assegura que aquesta no compleix els requisits d'homologació i que els infants treuen el cap pels barrots, amb el perill que suposa quan l'autobús passa per aquest carrer.

Com no pot ser d'altra manera, qualsevol element de mobiliari urbà, i en especial el que s'instal·la per garantir la seguretat viària, ha de complir la normativa d'homologació que pertorqui. Si bé es pot entendre que, de manera puntual i provisional, s'instal·li un element urbà no ajustat totalment a normativa, això ha d'obeir a una circumstància urgent i totalment excepcional, però en cap cas es pot consolidar com a definitiu. Per tant, si és aquest el cas, cal que la barana en qüestió es reemplaci al més aviat possible.

Dit això, la valoració de la situació que exposa la ciutadana la d'avaluar la taula de seguiment del programa "Protegim les escoles", de manera conjunta amb l'Àrea de Mobilitat. Convé recordar que, entre altres criteris d'actuació d'aquest programa, i en la qüestió relativa a la pacificació del trànsit, es preveu, entre altres, la reducció de velocitat a l'entorn escolar, la identificació i protecció dels itineraris, la senyalització vertical i horitzontal, la semaforització i la instal·lació d'elements de baranes i pilones.

Convé recordar que l'article 40.3 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya recull com a principi rector que, en totes les actuacions que portin a terme els poders públics o institucions privades, **l'interès superior dels infants ha de ser prioritari**. Per tant, entenem que és primordial continuar fent esforços per poder garantir un accés segur dels infants a les escoles.

5. El dret a la ciutat, una responsabilitat compartida

Aquesta Sindicatura defensa el dret a un urbanisme harmoniós i sostenible. Som conscients dels reptes i les dificultats que té la ciutat a l'hora de reduir l'impacte ambiental negatiu, promoure la creació d'espais verds i disposar de carrers amables i inclusius, on es prioritzi la salut i el benestar de la ciutadania.

Des del març del 2020, s'han anat fent una sèrie d'intervencions a l'espai públic de Barcelona que, sota la denominació d'urbanisme tàctic, han comportat un replantejament dels usos dels espais de la ciutat i una modificació del model urbà. És

possible que aquestes intervencions siguin l'avantsala d'un nou urbanisme amb una visió més ecològica que ja s'està implantant en altres ciutats del món.

Pel que fa al tema que ens ocupa, l'article IV de la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat estableix que **els col·lectius i ciutadans i ciutadanes més vulnerables tenen dret a gaudir de mesures específiques de protecció.**

Aquesta carta, a més, apel·la a la importància del dret a la ciutat com a expressió de la garantia dels drets humans a escala local. Aquest dret també està reconegut a la Resolució 71/256, de 23 de desembre de 2016, de les Nacions Unides, que recull la Declaració de Quito sobre ciutats i assentaments humans sostenibles per a tothom, coneguda com la Nova Agenda Urbana. Entre altres compromisos, el document estableix els següents:

- Reorientar la manera de planificar, finançar, desenvolupar, administrar i gestionar les ciutats i els assentaments humans, i reconèixer que el desenvolupament urbà i territorial sostenible és un element indispensable per assolir el desenvolupament sostenible i la prosperitat per a tothom.
- Adoptar enfocaments de desenvolupament urbà i territorial sostenibles i integrats, centrats en les persones i que tinguin en compte l'edat i el gènere.
- No només promoure, sinó fer realitat el desenvolupament urbà sostenible.

El dret a la ciutat té una naturalesa complexa, perquè inclou una gran amalgama de drets humans reconeguts internacionalment, que en l'àmbit local es concreten en la vida quotidiana de les persones. El fet de constituir un "dret a tenir drets" a la ciutat provoca que la normativa que el materialitza es trobi en lleis diferents.

En relació amb l'urbanisme sostenible, l'article 1.b) del Reial decret legislatiu 7/2015, de 30 d'octubre, pel qual s'aprova el text refós de la Llei del sòl i rehabilitació urbana fa menció a la interconnexió entre el "desenvolupament sostenible, competitiu i eficient del medi urbà" i "la regeneració i renovació dels teixits urbans existents, quan siguin necessàries per assegurar als ciutadans una adequada qualitat de vida [...]".

En l'àmbit local, la Carta de ciutadania - Carta de drets i deures de Barcelona reconeix el dret de les persones a trobar-hi les condicions socials, econòmiques, polítiques, culturals, ambientals i d'accessibilitat universal per viure-hi dignament (article 4).

En conseqüència, el dret a la ciutat implica entendre-la no només des del marc geogràfic i d'ordenació del territori, sinó com a espai col·lectiu on les administracions han de garantir els **drets humans de proximitat**. Per exemple, el dret de les persones **més vulnerables a gaudir de mesures específiques de protecció i el dret a un desenvolupament urbanístic ordenat** que garanteixi una relació harmoniosa entre l'hàbitat, els serveis públics, els equipaments, els espais verds i les estructures destinades als usos col·lectius.

Com es desprèn de la normativa vigent, la qualitat de vida a la ciutat està estretament lligada a drets com la mobilitat sostenible, l'urbanisme harmoniós i la salut.

Arribats a aquest punt, creiem oportú destacar que **el dret a la ciutat és inviabile sense la complicitat de totes les persones que compartim aquest espai**. Per tant, requereix, també, la implicació de tots els agents que conviuen a la ciutat. En el cas que ens ocupa, el paper de la comunitat educativa és fonamental per salvaguardar els drets de la infància i la seguretat viària.

El **principi de bona administració** i d'eficàcia dels serveis públics està recollit en el dret de la Unió Europea (article 41 de la Carta de drets fonamentals), en els articles 9.3 i 103 de la Constitució espanyola, i en l'article 3 de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, del règim jurídic del sector públic administratiu comú. Aquest dret implica disposar d'una administració que presti el màxim nombre de serveis amb els millors estàndards de qualitat, respectant els drets i els interessos legítims de la ciutadania, i capaç de resoldre els problemes de les persones d'una manera àgil i eficaç.

Així mateix, la Carta europea de salvaguarda dels drets humans a la ciutat, aprovada l'any 2000, esmenta, en l'article XXIII, quan es refereix a l'eficàcia dels serveis públics com a indicatiu d'una bona administració, que les autoritats locals han de garantir l'eficàcia dels serveis públics i la seva adaptació a les necessitats de les persones usuàries.

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **el Districte de Sant Martí ha de dur a terme les actuacions que escaiguin per tal de millorar la seguretat viària a l'entorn de l'escola Vila Olímpica i de l'escola bressol Mar Xica**.

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar al Districte de Sant Martí** que, en coordinació amb els òrgans competents, valori la necessitat d'instal·lar radars de control de velocitat o bandes reductores de velocitat al passeig de Calvell (sentit Llobregat).
- **Recomanar al Districte de Sant Martí** que comprovi l'homologació de les tanques protectores situades a l'accés dels centres escolars i, si escau, les substitueixi.

- **Recomanar al Districte de Sant Martí** que destini els recursos necessaris per controlar que les persones conductores de tot tipus de vehicles compleixin les normes en matèria viària.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.